

SHARQ ALLOMALARINING BUYUK MEROSLARINI O'RGANISH – BIZ UCHUN HAM FARZ HAM QARZDIR

Adxamjon Qosimov

Farg'ona jamoat salomatligi tibbiyot instituti "Ijtimoiy fanlar" kafedrası assistenti.

Elektron pochta: adhamjonqosimov1994@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14756607>

Annotatsiya. Mazkur ilmiy maqolada sharq allomalarining buyuk meroslarini o'rganishda nafaqat ilmiy, balki madaniy, axloqiy va diniy qadriyatlari, shuningdek ularning asarlari tarixiy tafakkurni oshirish va hozirgi davrda ilmiy yondashuvlarni rivojlantirishga xizmat qilish haqida so'z boradi.

Kalit so'zlar: Sharq allomalari, "Al-Qonun fi-t-Tibb", Abu Bakr Ar-Roziy, tarixiy tafakkur, algoritm, tibbiyot qo'llanmasi, insoniy qadriyatlar.

STUDYING THE GREAT HERITAGE OF EASTERN SCIENTISTS IS BOTH A DUTY AND A DEBT FOR US

Abstract. This scientific article discusses the study of the great heritage of Eastern scholars not only from the perspective of scientific, but also from the perspective of cultural, moral, and religious values, and how their works contribute to the rise and development of historical thinking and scientific approaches in the modern era.

Key words: Eastern scholars, "Al-Qanun fi-t-tibb", Abu Bakr Ar-Razi, historical thought, algorithm, medical manual, human values.

ИЗУЧЕНИЕ ВЕЛИКОГО НАСЛЕДИЯ ВОСТОЧНЫХ МУДРОСТЕЙ — ДЛЯ НАС И ОБЯЗАННОСТЬ, И ДОЛГ

Аннотация. В данной научной статье рассматриваются не только научные, но и культурные, нравственные и религиозные ценности великого наследия учёных Востока, а также вклад их трудов в развитие исторического мышления и развитие научных подходов в нынешнюю эпоху.

Ключевые слова: учёные Востока, «Аль-Канун фи-т-Тибб», Абу Бакр Ар-Рази, историческое мышление, алгоритм, медицинское руководство, общечеловеческие ценности.

KIRISH

Sharq allomalari merosini o'rganishning diniy va axloqiy ahamiyati

Islomda ilm o'rganish juda katta ahamiyatga ega. Qur'onda ham, hadisda ham ilm izlash farz sifatida belgilangan. Sharq allomalari bu ilmiy izlanishlarning ifodasidir. Ular nafaqat ilm-fan sohasida, balki axloqiy va diniy qadriyatlarni ham tadqiq qilganlar. Ularning asarlari orqali biz ilmga bo'lgan hurmatni va uni rivojlantirishning muhimligini tushunib yetamiz.

Farz: Sharq allomalari asarlaridan ilm olish farz, chunki bu nafaqat ilmiy bilimlar, balki axloqiy va ijtimoiy masalalar bo'yicha ham yo'l-yo'riq beradi. Ayniqsa, ularning tasavvuf, etikasi va ijtimoiy masalalarga oid fikrlari hozirgi zamon odamlarining yuritishi uchun katta ahamiyatga ega.

Qarz: Allomalarimizning buyuk merosi bizning madaniy va ilmiy merosimizni tashkil etadi. Bu merosni o'rganish va uni keyingi avlodlarga yetkazish bizning qarzimizdir. Bu boradagi mas'uliyatimiz — ilmni avaylab saqlash va uning to'liq qiymatini anglab yetish, o'z avlodlarimizga hamda butun insoniyatga ulkan bilim va tajriba taqdim etishdir.

Sharq allomalari merosining zamonaviy ta'limga ta'siri

Bugungi kunda Sharq allomalari merosi bizning ta'lim tizimimizga katta ta'sir ko'rsatadi.

Ularning asarlari nafaqat tarixiy ma'lumotlar, balki zamonaviy falsafa, ilm-fan va ijtimoiy munosabatlar haqidagi chuqur fikrlarni o'z ichiga oladi. Sharq allomalari asarlari faqat o'z davrining ilm-fanini emas, balki umuman ilmiy tafakkurning rivojlanishiga katta hissa qo'shgan.

Ularning asarlari hozirgi zamon ilm-fanining rivojiga ham ta'sir ko'rsatdi va hali ham ko'plab ilmiy yo'nalishlarda qo'llaniladi. Talabalar va yosh avlod bu asarlar orqali nafaqat ilmiy bilim olishadi, balki dunyoqarashlarini kengaytiradilar. Misol uchun:

Abu Ali Ibn Sino (980–1037) tibbiyot, astronomiya, fizika, falsafa sohalarida buyuk alloma bo'lib, hozirgi tibbiyotning poydevorlarini yaratgan. Uning “Al-Qonun fi-t-Tibb” (Tibbiyot qonunlari) asari butun dunyo bo'ylab 600 yil davomida asosiy tibbiyot qo'llanmasi bo'lib xizmat qilgan. Ibn Sino ilmiy ishlari orqali tibbiyotda yangiliklar kiritdi va uning fikrlari hozirgi zamon tibbiyotining rivojlanishiga ta'sir o'tkazdi.

Ahmad Al-Farg'oniy (797-865) ning ilmiy ishlari astronomiya va geometriya sohalarida katta yutuqlarga erishgan bo'lib, bugungi ilm-fan rivojlanishiga hissa qo'shgan.

Abu Bakr Ar-Roziy (865–925) alkimyo, tibbiyot, kimyo, va falsafa bo'yicha ishlagan buyuk olimlardan biri. U birinchi bo'lib, ko'plab dori-darmonlarni ishlab chiqishga kirishgan va tibbiyotda yangi usullarni joriy etgan.

Sharq allomalari nafaqat o'z zamonalarida, balki hozirgi ilm-fan uchun ham katta ahamiyatga ega. Ularning astronomiya, matematika, tibbiyot, kimyo, geografiya, va falsafada qilgan ishlari, zamonaviy ilmiy texnologiyalarning poydevorlarini tashkil etadi. Masalan: Al-Xorazmiyning algoritmlari va algebra ishlari hozirgi informatika va kompyuter fanlarining rivojlanishiga katta ta'sir ko'rsatdi. Ibn Sinoning tibbiyoti hozirgi davrda ham tibbiyot sohasida dolzarb hisoblanadi, uning asarlari o'rganilmoqda va asosiy tibbiy qo'llanmalar sifatida foydalaniladi

Sharq allomalari merosi va milliy o'zlikni anglash

Sharq allomalari bizning milliy o'zligimizni anglashda ham katta rol o'ynaydi. Ularning asarlari orqali bizning milliy tariximiz, madaniyatimiz va ilmiy merosimizni chuqurroq tushunishimiz mumkin. Bu esa, o'z navbatida, bizga o'z tariximizga nisbatan hurmatni oshiradi va o'z madaniy merosimizni saqlashga bo'lgan mas'uliyatni anglatadi.

Talabalar Sharq allomalari asarlarini o'rganish orqali nafaqat ilmiy, balki madaniy, axloqiy va diniy qadriyatlarni ham anglaydilar. Bu ular uchun kengroq dunyoqarashni rivojlantirishga yordam beradi va milliy o'zlikni anglashda muhim ahamiyat kasb etadi. Sharq allomalari asarlarini o'rganishda interaktiv metodlardan foydalanish talabalar uchun yanada qiziqarli va samarali bo'ladi. Munozara, fikr almashish va qiyosiy tahlillar orqali ularning asarlarini yanada chuqurroq tushunish mumkin.

Xulosa

Sharq allomalari merosini o'rganish biz uchun faqat ilmiy mas'uliyat emas, balki axloqiy va diniy majburiyatdir. Ularning asarlaridagi ilmiy, axloqiy va ijtimoiy jihatlar bizni nafaqat ilmiy rivojlanishga, balki insoniy qadriyatlarni hurmat qilishga, madaniy va tarixiy merosimizni asrab-avaylashga ham undaydi. Sharq allomalari merosining chuqur o'rganilishi, bizga zamonaviy dunyoda yashash uchun kerakli bilimlarni taqdim etadi va insoniyat tarixining muhim bosqichlarini tushunish imkoniyatini yaratadi. Sharq allomalari asarlaridan foydalanish, tarixiy tafakkurni oshirish va hozirgi davrda ilmiy yondashuvlarni rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Bu ilmiy merosni o'rganish — bizning ilmiy va axloqiy qarzimizdir.

REFERENCES

1. Mirziyoyev Sh. Islom hamkorlik tashkiloti Tashqi ishlar vazirlari kengashi 43-sessiyasining ochilish marosimidagi nutqi // Xalq so'zi, 2016, 19-oktyabr.

2. Abu Rayhon al-Beruniy. Qadimgi xalqlardan qolgan yodgorliklar. Tanlangan asarlar. – T. I. / Arabchadan A.Rasulov tarjimasini. Mas’ul muharrir I.Abdullayev. – T.: “Fan”, 1968. – 488 b.
3. Samarqandlik allomalar / Sh.Ziyodov, Q.Mahmudov. – Samarqand: Imom Buxoriy xalqaro markazi nashriyoti, 2019.
4. Adxamjon Qosimov. “Sharq allomalarining tibbiyot sohasidagi buyuk merosi”. Yangi O'zbekiston taraqqiyotida tadqiqotlarni o'rni va rivojlanish omillari. 8-to'plam 2-son iyul 2024. B. 325-328.
5. Adxamjon Qosimov. “Sharq allomalarining asarlari orqali tarixiy tafakkurni rivojlantirish texnologiyalari” 41-son 1-to'plam. Iyul-2024 B. 82-84.